

ΠΟΛΥΤΡΟΠΗ ΑΡΜΟΝΙΑ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
12-4-2022
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ:ΕΠΤΑ (7)

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Μετά τὰ φυσικά

ὥστ' εἴπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν ἐφιλοσόφησαν, φανερόν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν[...] Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἐτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὦν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστιν.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Προτρεπτικός πρὸς Θεμίσωνα, απόσπασμα 8-9

Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται, τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις, καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις. Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαί τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα. Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως.

Ἔτι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσὶν αἱ ποιοῦσαι ἕκαστον τῶν ἐν τῷ βίῳ πλεονεκτημάτων ἐπιστήμαι, ἄλλαι δ' αἱ χρώμεναι ταύταις, καὶ ἄλλαι μὲν αἱ ὑπηρετοῦσαι, ἕτεραι δ' αἱ ἐπιτάπτουσαι, ἐν αἷς ἐστὶν ὡς ἂν ἡγεμονικωτέραις ὑπαρχούσαις τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν. εἰ τοίνυν μόνη ἡ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα καὶ ἡ τῷ λόγῳ χρωμένη καὶ ἡ τὸ ὅλον ἀγαθὸν θεωροῦσα, ἣτις ἐστὶ φιλοσοφία, χρῆσθαι πᾶσιν καὶ ἐπιτάπτειν κατὰ φύσιν δύναται, φιλοσοφητέον ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς μόνης φιλοσοφίας τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, 1.12, 1253a29-39

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπος ἐστὶν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων. Χαλεπωτάτη

γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τάναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἡ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

A.1. Να χαρακτηρίσετε το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων ως σωστό(Σ) ή λανθασμένο(Λ) με βάση τις πληροφορίες που δίνονται στο **κείμενο Β** και να τεκμηριώσετε τις απαντήσεις σας γράφοντας τις φράσεις του **κειμένου Β** που τις επιβεβαιώνουν. (μονάδες 6)

α. Το σώμα και τα συνδεδεμένα με αυτό έχουν δοθεί στον άνθρωπο από τη φύση και δεν υπόκεινται στην ανθρώπινη βούληση.

β. Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι είναι κοινή η στόχευση όλων των επιστημών.

γ. Η φιλοσοφία, όπως και κάθε επιστήμη, εμπεριέχει τη σωστή κρίση και την αλάνθαστη φρόνηση.

A.2. χαλεπωτάτη, ἀνοσιώτατον: Να βρείτε στο **κείμενο Γ** τους όρους στους οποίους αποδίδονται τα επίθετα και να γράψετε τις φράσεις/λέξεις που δηλώνουν σε ποια περίπτωση ή υπό ποια συνθήκη ισχύουν οι παραπάνω προσδιορισμοί. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

B1. «τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν», «τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν»:

Πώς σχετίζονται οι παραπάνω φράσεις με την τελεολογική αντίληψη του Αριστοτέλη;

Μονάδες 10

B2. Ο άνθρωπος, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, διαθέτει ορισμένα φυσικά εφόδια. Αφού λάβετε υπόψη τα **κείμενα Β και Γ**, να παρουσιάσετε αναλυτικά τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος μπορεί να οδηγηθεί στον ορθό τρόπο χρήσης αυτών των εφοδίων.

Μονάδες 10

B3. Να χαρακτηρίσετε το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων ως σωστό (Σ) ή λανθασμένο (Λ). Στις προτάσεις που το περιεχόμενό τους δεν είναι σωστό να κάνετε τις διορθώσεις που χρειάζονται ώστε η διατύπωση να είναι ορθή.

1. «Αριστοτέλης πόλεως μὲν ἦν Σταγείρων, τὰ δέ Σταγείρα πόλις Θράκης πλησίον Ὀλύνθου καί Σκιώνης».
2. Ο Αριστοτέλης ήρθε στην Αθήνα για να σπουδάσει το 376 π.Χ. σε ηλικία 17 ετών.
3. Ο Αριστοτέλης έζησε συνολικά στην Αθήνα τριάντα δύο χρόνια.
4. Ο Αριστοτέλης συνέγραψε το ηθικού περιεχομένου έργο Ηθικά Νικομάχεια κατά τη δεύτερη περίοδο της φιλοσοφικής του δραστηριότητας.
5. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη το *έπιθυμητικόν* μέρος της ψυχής δεν έχει καμία σχέση με τις αρετές.

Μονάδες 10

B4. Να συμπληρώσετε τα κενά των ακόλουθων προτάσεων με μία λέξη ετυμολογικά συγγενή με αυτήν που σας δίνεται στην παρένθεση, απλή ή σύνθετη.

- Οι σχέσεις τους αποκαταστάθηκαν μετά την (*έλευθέραν*) αρκετού χρόνου.
- Η(*εΐδέναι*) συμβάλλει στον καταμερισμό της εργασίας.
- Του έκαναν μήνυση για συκοφαντική (*φαμέν*).
- Ο ασθενής υποτροπίασε ξαφνικά και μεταφέρθηκε (*έπιτάττουσαι*) στο νοσοκομείο.
- Η(*κρίνειν*) του ικανότητα τον ανέδειξε σε αξιόλογο ηθοποιό.

Μονάδες 10

B5. Αφού μελετήσετε το παρακάτω κείμενο και **το κείμενο Α** από το έργο «Μετά τὰ Φυσικά» του Αριστοτέλη, να παρουσιάσετε τις απόψεις που εμφανίζουν ομοιότητα σχετικά με τον χαρακτήρα και τον σκοπό της φιλοσοφίας.

Η φιλοσοφία συνυφαίνεται με την ανθρώπινη διττή φύση και αναδύεται αυθόρμητα στο εσωτερικό του ανθρώπου. Προσλαμβάνει μάλιστα το χαρακτήρα της αναγκαιότητας, αλλά μιας αναγκαιότητας ιδιότυπης και σύμφυτης με την ανθρώπινη φύση και ελευθερία. Δεν φιλοσοφεί κανείς γιατί του επιβάλλουν να φιλοσοφήσει, αλλά γιατί είναι ελεύθερος και γιατί μόνο μέσα στην ελευθερία μπορεί να κυοφορηθεί και να εκφραστεί το φιλοσοφείν. Μέσα σ' αυτό πραγματώνεται στον ύψιστο βαθμό η πνευματικότητα του ανθρώπου. Στη φιλοσοφική διαδικασία ενυπάρχει πάντα το στοιχείο της ανιδιοτέλειας. Η φιλοσοφία δεν προϋποθέτει καμία προσδοκία για υλικές ή άλλες απολαβές. Το μόνο που μπορεί να προσφέρει στον άνθρωπο είναι να τον βοηθήσει ν' ανεβεί ένα σκαλί πιο πάνω για να μπορέσει, όσο από τη μοίρα του είναι δοσμένο, ν' αντικρύσει και να χαρεί το φως της αλήθειας, όπως αυτό απλώνεται στο βάθος του ορίζοντα του κόσμου και της ζωής. Φιλοσοφία γενικότερα σημαίνει ανοιχτούς ορίζοντες για το ανθρώπινο πνεύμα. Ο φιλοσοφικός στοχασμός τρέφεται και μεστώνει όταν δέχεται μηνύματα απ' όλες τις κατευθύνσεις. Κι όταν φυσικά δέχεται αυτά τα μηνύματα όχι με τρόπο παθητικό και δουλικό, αλλά δημιουργικό και αυτόνομο.

(Μιχαήλ Σπανός, Εισαγωγή στη Φιλοσοφία, Αθήνα 1984, σ. 26)

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοσθένης, Ἐπιτάφιος , 25-26

Ο Δημοσθένης εκφώνησε τον λόγο αυτό για τους νεκρούς Αθηναίους της μάχης της Χαιρώνειας εναντίον του Φιλίππου. Στο απόσπασμα που δίνεται γίνεται μία σύγκριση ανάμεσα στη δημοκρατία και στα ολιγαρχικά πολιτεύματα και προβάλλεται ως κύριο αγαθό των νεκρών το δημοκρατικό τους πολίτευμα, για το οποίο εκούσια θυσιάστηκαν.

Διά πολλά δ' εϊκότως ὄντες τοιοῦτοι, διά τήν πολιτείαν οὐχ ἤκιστ' ἦσαν σπουδαῖοι. Αἰ μέν γάρ διά τῶν ὀλίγων δυναστεῖαι δέος μέν ἐνεργάζονται τοῖς πολίταις, αἰσχύνην δ' οὐ παριστᾶσιν· ἠνίκ' ἄν οὔν ὁ ἀγών ἔλθῃ τοῦ πολέμου, πᾶς τις εὐχερῶς ἑαυτὸν σώζει, συνειδῶς ὅτι, ἐὰν τοὺς κυρίους ἢ δώροισ ἢ δι' ἄλλης ἡστινοσοῦν ὁμίλιας ἐξαρέσῃται, κἂν τὰ δεινότατ' ἀσχημονήσῃ, μικρὸν ὄνειδος τὸ λοιπὸν αὐτῷ καταστήσεται. αἱ δὲ δημοκρατίαι πολλά τ' ἄλλα καὶ καλά καὶ δίκαι' ἔχουσιν, ὧν τὸν εὖ φρονοῦντα ἀντέχεσθαι δεῖ, καὶ τὴν παρρησίαν ἐκ τῆς ἀληθείας ἠρτημένην οὐκ ἔστι τάληθές δηλοῦν ἀποτρέψαι. Οὔτε γάρ πάντας ἐξαρέσασθαι τοῖς αἰσχροῖν τι ποιήσασιν δυνατόν, οὔτε μόνος ὁ τάληθές ὄνειδος λέγων λυπεῖ· καὶ γάρ οἱ μηδέν ἄν εἰπόντες αὐτοῖ βλάσφημον ἄλλου γε λέγοντος χαίρουσιν ἀκούοντες. Ἄ φοβούμενοι πάντες εἰκότως τῇ τῶν μετὰ ταῦτ' ὄνειδῶν αἰσχύνῃ τὸν τε προσίοντ' ἀπὸ τῶν ἐναντίων κίνδυνον εὐρώστως ὑπέμειναν, καὶ θάνατον καλὸν εἶλοντο μᾶλλον ἢ βίον αἰσχρόν.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

παρίστημι = εμπνέω

ἐξαρέσκομαι τινά = εξευμενίζω κάποιον, είμαι άξιός της συμπάθειας κάποιου

ἀρτάομαι-ῶμαι= εξαρτιέμαι

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «Αἰ μέν γάρ διά τῶν ὀλίγων δυναστεῖαι ... μικρὸν ὄνειδος τὸ λοιπὸν αὐτῷ καταστήσεται».

Μονάδες 10

Γ2. Με ποιον τρόπο, σύμφωνα με τον συγγραφέα, το πολίτευμα διαμορφώνει το ήθος των πολιτών;

Μονάδες 10

Γ3.α. «καί γάρ οἱ μηδέν ἄν εἰπόντες αὐτοὶ βλάσφημον ἄλλου γε λέγοντος χαίρουσιν ἀκούοντες» : Να ξαναγράψετε την πρόταση, αφού πρώτα μεταφέρετε το υποκείμενο στον ενικό αριθμό.(μονάδες 2)

Γ3.β.«θάνατον καλόν εἶλοντο μᾶλλον», «αἰ μέν γάρ διὰ τῶν ὀλίγων δυναστεῖαι δέος μέν ἐνεργάζονται τοῖς πολίταις»: Να γράψετε τα επίθετα των παραπάνω προτάσεων στην ίδια πτώση στον συγκριτικό βαθμό.(μονάδες 2)

Γ3.γ.συνειδώς: Να γράψετε το θηλυκό γένος της μετοχής στην ίδια πτώση και το δεύτερο ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα του ρήματος από το οποίο προέρχεται η μετοχή.(μονάδες 2)

Γ3.δ. δηλοῦν, παριστᾶσι: Να γράψετε το δεύτερο ενικό πρόσωπο της υποτακτικής στο χρόνο και στη φωνή που βρίσκεται καθένας από τους παραπάνω ρηματικούς τύπους.(μονάδες 2)

Γ3.ε. «τόν τε προσίοντ' ἀπό τῶν ἐναντίων κίνδυνον εὐρώστως ὑπέμειναν, καί θάνατον καλόν εἶλοντο μᾶλλον ἢ βίον αἰσχρόν»: Να μεταφέρετε τα ρήματα στον μέλλοντα. (μονάδες 2)

Μονάδες 10

Γ4.α.«ἡνίκ' ἄν οὖν ὁ ἀγών ἔλθῃ τοῦ πολέμου, πᾶς τις εὐχερῶς ἑαυτὸν σώζει, συνειδώς ὅτι, ἐάν τοὺς κυρίους ἢ δώροις ἢ δι' ἄλλης ἡστινοσοῦν ὁμιλίας ἐξαρέσῃται, κἂν τὰ δεινότατ' ἀσημονήσῃ, μικρὸν ὄνειδος τὸ λοιπὸν αὐτῷ καταστήσεται»: Να γράψετε τις δευτερεύουσες προτάσεις της περιόδου, να αναγνωρίσετε το είδος τους και να προσδιορίσετε τον συντακτικό τους ρόλο. (μονάδες 4)

Γ4.β. «θάνατον καλόν εἶλοντο μᾶλλον ἢ βίον αἰσχρόν»: Να εντοπίσετε τον πρώτο και τον δεύτερο όρο σύγκρισης και να δηλώσετε τον δεύτερο όρο σύγκρισης με ισοδύναμο τρόπο.(μονάδες 3)

Γ4.γ. «τοῖς αἰσχρόν τι ποιήσασιν»: Να αναλύσετε τη μετοχή στο αντίστοιχο είδος δευτερεύουσας πρότασης. (μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΑΡΑΒΑ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

